

Vogelová, Pavlína

Vědecký svět fotografie a filmu profesora Jaroslava Boučka

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. O, Řada filmologická. 2005,
vol. 2, iss. 02, pp. [153]-178

ISBN 80-210-3913-2

ISSN 1214-0414

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/114180>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PAVLÍNA VOGELOVÁ

VĚDECKÝ SVĚT FOTOGRAFIE A FILMU PROFESORA JAROSLAVA BOUČKA

Senzačnost rychlého zdokonalování fotografické optiky a s tím také související vědecké výzkumy samotných složitých fotografických procesů zobrazovacích technik stály v centru zájmu mnoha objevitelů, badatelů či sběratelů, zaměřujících se zpočátku výhradně na technickou stránku fotografického a filmového média. Přestože souvztažnost fotografického obrazu s uměleckými ambicemi můžeme nalézt již v prehistorii fotografického zobrazení, začíná si fotografie i film prosazovat své postavení mezi ostatními uměleckými obory zvolna až v průběhu první čtvrtiny 20. století. Umělecká stránka fotografie a filmu byla dlouho zastíněna prvky technické senzace a vizuální atrakce, ale když konečně došlo k etablování jejich statusu jako uměleckého druhu, začalo se naopak zapomínat na sepjetí s vědou a technickým výzkumem, který již zdánlivě nepřinášel tak spektakulární objevy jako v počátcích obou médií. Podobný proces postupného vytlačení technických a vědeckých souvislostí lze sledovat i v dějinách dominantních diskursů o dalších médiích – například rozhlasu a televizi. Přitom i dějiny československé a české národní kinematografie nabízejí jedinečné příklady integrálního sepjetí mezi praxí technického výzkumu a praxí tvůrčích pracovníků, mezi vědci a umělci, filmovými studii a výzkumnými ústavy či univerzitními laboratořemi.

Komplexní historie vztahů mezi vědou, technikou a uměleckou tvorbou v českém a československém filmu i fotografii musí teprve být napsána. Tato historie by se neměla omezit na výčet slavných objevů, ale měla by zkoumat i každodenní praxi vědeckých a vývojových pracovišť, stejně jako teoretická východiska, institucionální zázemí, organizaci práce a materiální podmínky konkrétních vědeckých pracovníků a jejich týmů. Zde nabízím zamyšlení o souvislostech vědecké, pedagogické a organizační činnosti jedné výrazné osobnosti, profesora Jaroslava Boučka, odborníka v oblasti výzkumu senzimetrie pro obory kinematografie a vědecké fotografie, jenž během své kariéry dosáhl mezinárodního uznání. Na ose širokého a různorodého záběru aktivit profesora Boučka se pokusím reflektovat různé historické projevy vazeb mezi exaktními vědami a uměleckou tvorbou.

Vědecký výzkum fotografického obrazu

Prvopočátky české vědecké fotografie byly spojeny s objevitelskými přínosy Josefa Petzvalda (1807–1891), jenž v roce 1840 svými výpočty přispěl k rozšíření daguerrotypie. Jakub Husník (1837–1916), specializující se na problematiku světlotisku, a Karel Klíč (1841–1926), vynálezce heliogravury a hlubotisku, se zasadili o výrazné zdokonalení reprodukčních technik. Jejich činnost podnítila rozvoj fotochemie, směřující další výzkumné aktivity do vědeckých laboratoří či vysokoškolských badatelských ústavů. Nutno připomenout fyziognomické studie či studie vnímání pohybu Jana Evangelisty Purkyně (1787–1869). Astronomickou fotografií se na pražské české technice zabýval profesor Karel Václav Zenger (1830–1908), chemická podstata fotografie byla doménou Karla Kruiše (1851–1917), fotografa se zaměřením na mikrofotografii a profesora kvasné chemie. Důležitou roli sehrál Zengerův následovník Jaroslav Milbauer (1880–1959), profesor anorganické technologie a fotografie. Zabýval se jednak problematikou kinematografického zařízení, ale i otázkami fotochemie. Jaroslav Bouček upozorňuje na četné významné Milbauerovy studie ve spolupráci s dalšími odborníky jako např. Janem Lauschmannem, Vladimírem Chytrým, Františkem Mašínem, Bohuslavem a Jaroslavem Kröhnem, věnující se restaurování fotografických desek, výzkumu fotografických způsobů tónování, použití fotoelektrické buňky v senzimetrii nebo problematice metod správného určování expozice (Bouček, 1939b: 34–35; Jiráček, 2000: 147–156).

Pokud jde o samotného Jaroslava Boučka, jeho zájem o vědeckou fotografii a konstrukci optických a fotometrických přístrojů ještě v době vysokoškolských studií podnítil profesor Vladimír Novák (1869–1944),¹ jeden z průkopníků české vědecké fotografie, působící na I. fyzikálním ústavu Vysoké školy technické v Brně. V roce 1896 se Novák na Karlově univerzitě ve spolupráci s Otakarem Šulcem zabýval problematikou absorpce rentgenových paprsků. Na základě svých studií účinků světla na fotografickou desku měřením změn elektrické vodivosti založil posléze Novák v Brně fotografickou laboratoř. Od roku 1912 zde vyučoval praktickou fotografii, vybudoval základy senzimetrické laboratoře a sám sestrojil několik vlastních verzí senzimetru.

Bouček se pod vedením profesora Nováka již během studií aktivně zapojuje do odborného výzkumu senzimetrie. Během svého působení na brněnské technice postupně navazuje spolupráci s brněnskou 2. meteorologickou stanicí. S profesorem Vladimírem Novákem se Bouček v roce 1930 podílí na výzkumu projekč-

¹ Profesor experimentální fyziky Vladimír Novák (1869–1944) se v roce 1896 habilitoval na Karlově univerzitě v oboru experimentální fyziky, v letech 1896–97 studoval v Cambridge a v roce 1898 v americkém Baltimore. Roku 1912 byl jmenován docentem praktické fotografie. V meziválečném období vedl I. fyzikální ústav na brněnské technice a vyučoval fyziku na lékařské fakultě a na Vysoké škole veterinární. Jako čestný člen působil v brněnské pobožce Klubu fotografů amatérů, jehož aktivním členem byl i Jaroslav Bouček (srov. Franěk, 1969: 240–242).

ních lamp a společně publikují příspěvek *Nová úprava projekční lampy* (Bouček – Novák, 1930), jenž uvádějí slovy:

Při fyzikálních přednáškách jest dobrá projekční lampa vsutku pravou rukou experimentátora. Nemyslíme jen na projekci diapositivů, ale na projekci všech malých předmětů a pokusů, které se dějí v rozměrech příliš malých, aby mohly býti pozorovány a současně sledovány větším počtem posluchačů. Za dlouholeté přednáškové činnosti jednoho z nás nahromadilo se velmi mnoho a různých zkušeností s rozmanitým projekčním zařízením, že jsme se odhodlali úlohu projekce řešiti znovu tak, aby vyhověla pokud možno prakticky a dokonale všem požadavkům, které se při dnešní vyspělé technice osvětlovací při promítání vyskytují. Úspěšné řešení bylo možné, poněvadž se k přechetným zkušenostem jednoho přidružila konstruktéřská dovednost druhého a že v dílně ústavu fyzikálního máme v osobě pana Miroslava Bartůňka znamenitého mechanika, který myšlenku a konstrukci dovedl vtěliti v pěkném tvaru v účelně provedený stroj (Bouček – Novák, 1930: 1).

V roce 1931 Jaroslav Bouček obhájí svou disertační práci *Příspěvek k senzitometrii fotografických desek a papírů* (Bouček, 1931), získává titul doktora technických věd v oboru fotografie, kinematografie a tiskové reprodukce a zúčastňuje se VIII. mezinárodního kongresu fotografie v Drážďanech. Za vědecký výzkum nekonvenčních fotografických procesů shrnutý a dokumentovaný v habilitační práci *Senzitometrie chromované klišoviny* (Bouček, 1935) je v roce 1935 jmenován docentem v oboru fotografie, kinematografie a tiskařských reprodukčních metod. Příspěvek o této práci ve stejném roce prezentuje na 10. mezinárodním kongresu vědecké a užité fotografie v Paříži. Ještě téhož roku vydávají Bouček s profesorem Novákem souhrnnou publikaci o fotografických postupech *Praktická fotografie* (Bouček – Novák, 1935)² a zároveň Bouček přebírá vedení senzitometrické laboratoře po profesorovi Novákovi. Velkorysým přebudováním a modernizací laboratoře pod Boučkovým dohledem získala brněnská technika v té době jedno z nejmodernějších senzitometrických pracovišť v Evropě.

Po uzavření vysokých škol a s tím souvisejícím nuceným omezení výzkumné práce nachází Bouček na přechodnou dobu zázemí ve Veřejné škole uměleckých řemesel v Brně coby protektorátní profesor průmyslových škol. Profesor Bouček ještě za svého působení v meziválečném Brně se zájmem sledoval velkorysé budování Zlína. Posléze právě zde znovu nachází uplatnění ve vědecké sféře a navazuje na již předcházející nepravidelnou externí spolupráci s Baťovými závody.

Jan Antonín Baťa podnikal řadu obchodních cest do zahraničí. Při jedné z nich zakoupila firma Baťa v roce 1935 ve Spojených státech velmi moderní vyvolávací automat na černobílý film. S rokem 1936 se váže počátek Boučkovy intenzivnější spolupráce s reklamním oddělením Baťových závodů v souvislosti s řešením problémů barevného fotografického procesu s kamerou Jos-Pe.³ Prostřednictvím firmy Baťa podniká Bouček 11. až 21. září 1938 studijní cestu do Německa, Francie, Holandska a Anglie. Navštívil např. filmové laboratoře firmy Kodak v Berlíně

² Knihu *Praktická fotografie* vydali Bouček s Novákem vlastním nákladem.

³ Rozbor nedostatků metody Jos-Pe bylo J. Boučkem publikováno ve *Sborníku vysoké školy technické v Brně* (Bouček, 1938).

ně, výrobce filmových přístrojů Andrého Debrého, továrnu firmy Kodak–Pathé, laboratoře Cinéma Tirage Maurice a Sorbonnu v Paříži. Od roku 1939 se Bouček stává smluvním odborným poradcem a zintenzivňuje spolupráci s Františkem Pilátem, který zde v letech 1937–1939 pracoval na sestavení senzimetru. Stále častější externí konzultace Boučka s reklamním oddělením Baťových závodů následně v roce 1942 vyústily v přestěhování do Zlína. Dočasně opouští Brno a do konce druhé světové války se Boučkovým domovem a novým pracovním zázemím stávají zlínské „kudlovské“ ateliéry.

Založení zlínských ateliérů v souvislosti s rozšiřováním a zdokonalováním reklamního oddělení Baťových pomocných závodů (Bapoz) vychází z podnikatelského ducha Jana Antonína Bati. Jaroslav Bouček se stává nedílnou součástí zlínského studia FAB, tzv. „Kudlovské stodoly“, důležité kapitoly v historii české kinematografie. Kudlov představoval ve 30. a 40. letech líheň zajímavých filmařských osobností, ale především nabízel bezkonkurenční technické zázemí, což mělo bezpochyby vliv na Boučkovu poválečnou profesní orientaci.

Na začátku války zabrali Němci filmový ateliér Kudlov a vytvořili Českomoravskou společnost pro úzký film (*Böhmisch-mährische Schmalfilmgesellschaft*) pro potřeby výroby krátkých propagačních filmů a se zaměřením na kopírování úzkých 16mm filmů na základě smluvních zakázek od berlínských dceřiných společností Degeto a Descheg – ty náležely k filmové společnosti Tobis-Filmkunst GmbH.⁴ V roce 1942 byl zatčen ředitel zlínských ateliérů Ladislav Kolda, ale na žádost berlínských společností byl v létě 1943 propuštěn a mohl se vrátit zpět do zlínských ateliérů. S datem 1. 2. 1943 se pojí stálý pracovní poměr Jaroslava Boučka ve zlínských ateliérech ve funkci technického vedoucího výroby filmů. Mezi další přímé Boučkovy spolupracovníky na Kudlově patřil dramaturg Elmar Klos, administrativní ředitel Josef Baroš, kameraman Pavel Hrdlička, zvukař František Pilát nebo střihač Josef Míček. Bouček se zde také potkal se svou pozdější manželkou a pomohl zachránit mnoho lidí před nasazením – ukrývali se zde Alena Vančurová, Jan Kučera, Jaroslav Brož, Zdeněk Miler, Alena Ladová a další.

Ve Zlíně se Jaroslavu Boučkovi naskytlá příležitost v praxi uplatnit teoretické výzkumy z oblasti senzimetrie a společně s Františkem Pilátem ve zlínských laboratořích zavádějí senzimetrickou kontrolu a zdokonalují laboratorní zpracování 16 mm filmu. Kvalita vyvolávání laboratorního procesu byla v evropském měřítku vysoce hodnocena a doceněna zvláště po válce při obnově a budování nových moderních filmových laboratoří v Československu. Ve Zlíně se podařilo vybudovat plně profesionální, automatizované a synchronizované laboratorní pracoviště na zpracování filmů.

Profesor Bouček navrhl konstrukci dírkového senzimetru s modulací expozice, tedy přístroje k měření citlivosti a zkoumání vlastností fotografické citlivé

⁴ Společnost Degeto se zaměřovala na kopírování, distribuci a půjčování úzkých filmů. Dva ročníky distribučních katalogů *Schmalfilme Der Degeto* z let 1938 a 1939 vlastní Národní filmový archiv v Praze. Posléze Degeto působilo pod hlavičkou Descheg (*Deutsche Schmalfilmgesellschaft*) jako monopolní výrobce a distributor úzkých filmů (Klos, 1984: 14–15) a vydavatel časopisu *Berlinische Monatsschrift* (Laser, 2000: 167–176).

vrstvy. Přístroj zahrnuje stálý zdroj světla známé svítivosti a modulátor světla, kterým se moduluje v požadované řadě expozičních množství světla dopadajícího na fotografickou vrstvu. Pro fotografický materiál platí, že čím větší je expozice, a také čím více stříbra fotografická vrstva obsahuje, tím větší bude vyvolané zčernání (tj. optická hustota) obrazu. Testovaný film se v přístroji naexponuje různou logaritmicky rovnoměrně odstupňovanou expozicí, záznam (senzitogram) se vyvolá a pomocí denzitometru po dosažení hodnot logaritmů expozice k odpovídajícím hodnotám optické hustoty získáme graficky znázorněný vztah závislosti zčernání (hustoty) fotografické vrstvy na expozici (tzv. senzimetrickou charakteristiku), ze které dále určujeme optimální podmínky pro zpracování citlivého fotografického materiálu. Výhodou senzimetru je, že mají políčka velikosti filmového okénka a mohou se snadno kopírovat či promítat.

Princip Boučkova senzimetru, určeného pro filmové laboratoře s měřením a kontrolou vlastností materiálu a kompletního vyvolávacího procesu, spočívá v kopírování grafitového klínu, který nepohlcuje všechny složky bílého světla rovnoměrně. Pomocí těchto klínů (clon) lze modulovat množství světla změnou intenzity osvětlení. U Boučkova senzimetru lze kdykoliv kontrolovat svítivost zdroje světla srovnávací lampou a fotometrem. Přístroj dle Boučkova návrhu vyrobil mechanik Miroslav Bartůněk, brněnský externí univerzitní mechanik. Patentový ústav udělil prof. Boučkovi patentovou ochranu na tzv. senzimetrické klíny.⁵ Boučkův senzimetr byl ve Zlíně testován po dva roky a posléze byl využíván ve výzkumném oddělení Československého filmového ústavu k senzimetrii procesu Agfacolor. Zlínské filmové laboratoře právě pro svou vysokou kvalitu a spolehlivost byly často využívány i pražskými filmaři.⁶ V roce 1946 Bouček patent dírkového senzimetru zdokonalil a postavil na tomto principu v závodě Meopta a závodě ETA v Praze-Nuslích krokovou kopírku. Ještě ve Zlíně začal Bouček pracovat také na neselektivním senzimetru, realizovaném později ve VÚZORTu (Výzkumném ústavu zvukové, obrazové a reprodukční techniky), ke kterému se váží další jeho dílčí patenty, jako např. otvorové destičky k osvětlování citlivých vrstev.

Bouček se ve Zlíně uplatnil nejen v oblasti technologického výzkumu, ale i jako pedagog, když organizoval výuku pro filmové techniky a vedl různé typy rekvalifikačních kurzů včetně výučních zkoušek. Vzhledem k neobyčejným schopnostem a hluboké odbornosti v oblasti fotografie a senzimetrie s Boučkem spolupracovali téměř všichni filmaři. Pro kinematografii je důležitým přínosem především Boučkův podíl v souvislosti se zdokonalováním technických filmových procesů.

Během Boučkova působení ve Zlíně zde byl v letech 1942–1944 vydáván časopis *Filmový kurýr*, do kterého svými texty kromě Boučka přispívali Elmar Klos, František Pilát, Jan Plesník a další. František Gürtler zde redigoval soubor

⁵ Německý říšský patent DRP č. 718969 ze dne 25. 3. 1942, s účinností patentové ochrany od 5. 2. 1941 (soukromý archiv).

⁶ Fakta k problematice senzimetrie byly čerpány z *Malého filmového slovníku* (Bouček – Gürtler a kol., 1948: 328–329) a z konzultace s dr. Petrem Velkoborským (říjen 2005).

článků *Film a řeč*; společně s Boučkem, Františkem Pilátem a Janem Plesníkem rozšířili názvosloví filmové technologie – Gürtlerův *Malý filmový slovník* vyšel po válce roku 1948.

Během okupace fungovala v Praze skupina ilegálních filmařů.⁷ Po zatčení Vladislava Vančury se tento ilegální akční výbor českých a slovenských filmařů scházel na nejrůznějších utajovaných místech včetně Zlína. Společně se zabývali myšlenkou sjednocení československého filmu. Ve zlínské skupině působili hlavně František Pilát, Ladislav Kolda, Elmar Klos a dále Jaroslav Bouček spolu s Františkem Papouškem, Emilem Sirotkem, Jindřichem Elblem a Vladimírem Kabelíkem. Podíl Jaroslava Boučka spočíval především v přípravě technických koncepcí, organizaci a průkopnické činnosti spojené se vznikem filmového ústavu a s problémy výzkumu a školství, včetně zpracování prvních učebních osnov.

Bezprostředně po válce působí Bouček jako vysoce uznávaný odborník v oborech fotografie a kinematografie na pozici člena kolegia ředitele Československého filmového ústavu v Praze. Od roku 1946 se stává členem Filmového technického sboru⁸ a spolu s Pilátem vytvářejí tandem v oblasti technických koncepcí československého filmu. Bouček spolupracuje s většinou spolků či společností zabývajících se obnovou poválečné kinematografie.

V roce 1947 Jaroslav Bouček společně s Františkem Pilátem,⁹ Vilémem Tarabou¹⁰ a Františkem Rubášem¹¹ podnikl tříměsíční cestu do Spojených států s cílem zmapovat současný světový trend ve vývoji kinematografické technologie. Účelem bylo načerpat nové poznatky pro modernizaci kinematografie v Československu. Zajímali se zvláště o osvětlovací zařízení, animační techniku a ozvučení; pro barrandovské ateliéry byla přivezena velká zadní projekce. Během svého amerického pobytu se Bouček setkal s Hugo Haasem, Gustavem Machatým, Karlem Dodalem a Alexandrem Hackenschmiedem.

Jako jeden z předních odborníků se výrazně podílel na procesu obnovy a normalizace vědeckého a technického výzkumu československé poválečné kinematografie. Společně s Františkem Pilátem stáli u zrodu Technického výzkumu a zkušebny¹² jako součásti Československého filmového ústavu.

Bouček uplatňuje svůj dlouhodobý výzkum senzimetrie a kontroly laboratorních procesů. Využívá také zkušeností ze Zlína a se svými hlubokými znalostmi zhodnocuje kvalitativní metody vývoje laboratorního procesu v kinematografii a v rozvoji technických filmových provozů. Od 1. ledna 1953 vzniká Výzkumný ústav zvukové, obrazové a reprodukční techniky (VÚZORT)¹³ se

⁷ K pražské skupině patřili například Vladislav Vančura, Lubomír Linhart a Karel Feix.

⁸ Vznikl v roce 1945 v čele s předsedajícím Františkem Pilátem.

⁹ Ústřední ředitel pro plánování a výzkum Československého státního filmu.

¹⁰ Ředitel filmových ateliérů.

¹¹ Ředitel laboratoří Československého státního filmu.

¹² Vzniklo 1. 11. 1945 jako výzkumné pracoviště Čs. filmového ústavu.

¹³ VÚZORT v roce 1953 slučuje Výzkumný ústav filmové techniky, Výzkumný ústav gramofonového průmyslu a Výzkumné pracoviště Polygrafických závodů.

zaměřením na oblast filmové a televizní techniky, zabývá se ale také technikou rozhlasu a gramofonového průmyslu. Komplexně zde byl soustředěn technický výzkum a zkušebna filmové techniky, zajišťující sestavování norem, technických a technologických předpisů a parametrů pro rozvoj nových produktů v oboru. Profesor Bouček je zde klíčovou osobností. Pro fotografii a film jsou důležitá oddělení senzitometrie, optiky, elektroniky a zkušebny. Oddělení senzitometrie zde zkoumá citlivost černobílých a barevných filmových a televizních materiálů. Na půdě VÚZORT vzniká velice úzká a dlouhodobá spolupráce profesora Jaroslava Boučka s ing. Miroslavem Jahodou – ředitelem VÚZORT, se kterým zde založil moderní senzitometrickou školu. Bouček ve VÚZORT působí coby externí konzultant, poradce či oponent a ing. Miroslav Jahoda později navázal na jeho zkušenosti ze spolupráce a specializoval se na výzkum barevných aspektů senzitometrie a maskovacích procesů. Ve VÚZORT se na výzkumu senzitometrie podílela také celá řada Boučkových studentů – například doc. Jan Kališ nebo dr. Pecák. Vědecké studie profesora Boučka napsané ve spolupráci s Josefem Pecákem i dalšími odborníky byly publikovány ve Sbornících VÚZORT (Kolmer, 2001; Obdržálek–Struska, 1970).¹⁴

Stopy Boučkových aktivit nalezneme i v souvislosti s vývojem a modernizací barrandovských a zlínských filmových laboratoří. Z výčtu odborné vědecké činnosti profesora Boučka je patrné velmi široké spektrum aktivit, které zčásti realizoval v zahraničí. V roce 1951 ke své přednášce na filmové škole v Łódži vydal v polském překladu skripta o senzitometrii. Roku 1968 přednášel a publikoval v Berlíně o výsledcích experimentálních studií metod exponometrie, které zpracovával s Josefem Pecákem. Aktivně se zúčastnil řady mezinárodních kongresů o fotografii, filmové technice a reprografii. Spolupracoval s filmovými školami v Moskvě a Leningradě a vědeckými pracovišti v Drážďanech a Budapešti. Odborně působil v pracovní skupině fotochemického průmyslu v rámci RVHP. Společně s Josefem Pecákem, Josefem Krúsem a dalšími spolupracovníky, včetně řady zahraničních odborníků, vytvořili návrhy norem RVHP pro senzitometrické názvosloví. Po roce 1971 zaměřil Bouček svůj výzkum na oblast informační techniky a reprografie a podílel se na publikaci *Reprografie*, vydané nakladatelstvím Alfa v Bratislavě roku 1976 a ještě v roce 1979 spolupracoval na organizaci 5. pražského mezinárodního reprografického kongresu v Praze z pověření Mezinárodní reprografické rady (*International Council of Reprography*).

Nutné je zmínit také přímý podíl profesora Boučka na organizování mezinárodního salonu fotografické a filmové techniky Interkamera. Výstava nabídla konfrontaci nejmodernější techniky s teorií a vlastní uměleckou tvorbou z oblasti fotografie a filmu v podobě řady výstav, filmových projekcí, symposií a představení techniky a technologií jednotlivých oborů.¹⁵

¹⁴ *Senzitometrické metody pro hodnocení papírů fotografických černobílých a barevných* (Bouček – Pecák, 1969). *Některé myšlenky k perspektivnímu rozvoji senzitometrie a materiálové základny* (Bouček, 1970). Mezinárodní symposium VÚZORT, Praha; *Přímé experimentální potvrzení měřicího systému VÚZORT* (Bouček – Bureš – Šebesta, 1974).

¹⁵ Osobní rozhovor se Zdeňkou Boučkovou, 5. dubna 2005 (Praha).

Pedagog mezi vědou a uměním

S brněnskou Vysokou školou technickou jsou spjaty počátky Boučkových rozmanitých a úspěšných pedagogických aktivit. Vyučuje technickou fotografii, kinematografii, reprodukci plánů a map a elektrotechnické osvětlování. Kromě výuky na I. fyzikálním ústavu brněnské techniky postupně rozšiřuje své působení i na Masarykově univerzitě na fakultu přírodovědeckou a filozofickou, kde přednáší o fotografii historických dokumentů. Pořádá značné množství přednášek pro širokou veřejnost a vede řadu rekvalifikačních kurzů. Od roku 1929 například přednáší v Komenského vyšší škole lidové v Brně, kde vede Kurzy praktické fotografie. Od roku 1932 jsou doložené přednášky pro Klub fotografů amatérů v Brně (Lauschmann, 1982: 244–245), v roce 1933 pořádá kurzy pro asistenty drogerií se zaměřením na fotografii v průmyslu. V Hradci Králové realizuje v roce 1935 cyklus přednášek v Kurzu pro zvelebování živnosti. Externě vyučuje na večerních školách při Veřejné škole uměleckých řemesel v Brně, kde následně působí po uzavření českých vysokých škol coby protektorátní profesor průmyslových škol. Společně s profesorem Emanuele Hrbkem zde zakládají obor umělecké a reklamní fotografie.¹⁶ Bouček na škole působí do 31. 1. 1943 a odchází do Zlína. Bezprostředně po skončení druhé světové války se Jaroslav Bouček na čas vrací zpět do Brna a jako pedagog i na brněnskou Vysokou školu technickou. Zde je také jmenován profesorem. V poválečných letech v Brně se Bouček zaslouhuje o vybudování samostatného Ústavu technické fotografie, vybaveného fotografickou dílnou a tiskárnou pro potřeby všech brněnských vysokých škol (Franěk, 1969: 242).

Československý státní film se snažil řešit problém odborného školství v oblasti kinematografie, což zanedlouho vyústilo v založení FAMU¹⁷ při Akademii muzického umění v Praze. K zakladatelským osobnostem patřil v roce 1945 právě Jaroslav Bouček společně s Antonínem Martinem Brousilem a Karlem Plickou. Bouček vyučoval základy filmové techniky a fyzikální a chemickou podstatu fotografie a filmu, Karel Plicka se zaměřoval na výtvarné aspekty filmového obrazu při práci s kamerou a A. M. Brousil¹⁸ přednášel dějiny filmu. Až do roku 1951 působí Bouček současně jak na pražské FAMU, tak na brněnské technice. Po svém definitivním odchodu z Brna převádí část sbírky diapositivů a filmového inventáře pořízené na brněnské technice na pražskou FAMU. První výuka na FAMU se odehrávala v tzv. „Áčku“ nad knihovnou Filmového ústavu v Klimentské ulici v Praze a část přednášek pro kameramany probíhala v Havlíčkové ulici. Na FAMU Bouček vybuďoval významné pracoviště pro výzkum senzimetrie fotografického systému a senzimetrie pohyblivého obrazu. V první fázi po založení FAMU profesor Bouček zpracoval kompletní a původní vyučovací osnovy filmové a televizní výroby. Základem mu byly bohaté zkušenosti z brněnské techniky,

¹⁶ Osobní rozhovor se Zdeňkou Boučkovou, 5. dubna 2005 (Praha).

¹⁷ Dle zřizovacího dekretu prezidenta republiky č. 127/1945 Sb. ze dne 27. 10. 1945.

¹⁸ S A. M. Brousilem se prof. Bouček poznal ve Zlíně na Filmových žních.

ale také z filmařského prostředí ve Zlíně. Jádrem přednášek pro filmové techniky i kameramany byly principy filmové techniky, fotografického procesu fotografie a filmu, stavby a reprodukce fotografického obrazu. Důraz byl kladen na výchovu nových odborníků a na výzkum. Současný profesor katedry kamery dr. Josef Pecák vzpomíná na Boučkovy vynikající přednášky o technické fotografii a filmu podané vždy v širokých vědeckých i uměleckých souvislostech.¹⁹ Právě mezi Jaroslavem Boučkem a Josefem Pecákem vznikl úzký pracovní i osobní vztah. Pecák se stává Boučkovým odborným asistentem na FAMU a společně dále rozvíjejí senzimetrii se zřetelem na filmovací proces a výzkum vlastností celého filmového řetězu: osvětlený objekt – optika – záznam v kameře – negativ – pozitiv – promítání. Zabývali se experimentováním v oblasti senzimetrie a exponometrie při výzkumných projektech na FAMU i následně ve VÚZORT.

V souvislosti s postupným nárůstem odborných specializací výuky se rozšiřoval i pedagogický sbor FAMU a k prvním učitelům patřil například kameraman ing. Jindřich Brichta, který mimo jiné společně s Jaroslavem Boučkem zpracoval koncepci stálé expozice filmové techniky Interkamera v Národním technickém muzeu v Praze. Boučkovy bohaté sběratelské zkušenosti přispěly k sestavení expozice zahrnující vývoj fotoaparátů, náčrt prehistorie a dějin fotografie a filmu, objasnění principů fotografických technik a přehled vývoje filmové techniky (Wolf, 1973).

Brichta se na FAMU zabýval historií filmové techniky. Na oblast zvuku se specializoval ing. Tichý. Dále zde působili dr. Josef Hrdlička se zaměřením na optiku, dlouholetý spolupracovník a přítel Jaroslava Boučka František Pilát či dr. Bohumil Kröhn z barrandovských laboratoří. V roce 1956 byla založena katedra filmové a televizní techniky, kde postupně začínali vyučovat Boučkovi studenti jako například Jan Kališ, Ilja Bojanovský, Ján Šmok, Ludvík Baran, Robert Hardóny, Josef Bugár, Josef Pecák. Z režisérů to byl zejména Karel Kachyňa nebo Vojtěch Jasný.

Během svého působení na FAMU měl profesor Bouček obrovský podíl na úspěšném rozvoji školy²⁰ a svými přístupy ovlivnil řadu významných kameramanských osobností československého filmu. Předané zkušenosti profesora Boučka se staly cenným přínosem také pro jeho studenty Roberta Hardonyho a Josefa Bugára, kteří se podíleli na zakládání a výstavbě bratislavských filmových ateliérů na Kolibě a všeobecně nasměrovali technický rozvoj kinematografie na Slovensku.

Bouček chápal fotografii nejen jako záznam či objektivní reprodukci, ale i jako zobrazovací prostředek a tvůrčí prvek. Proto u svých studentů kladl důraz nejen na úroveň technické stránky, ale neméně důležitým faktorem byl i výtvarný cit. Docent Jan Kališ postavu profesora Boučka charakterizuje slovy:

[...] Důležité bylo, že při výuce pracoval metodou znázornění, to byly diapozitivy, nákres, praktické předvedení přístrojů a kamer. Bouček vtiskl nový rys celé československé kameramanské škole. To jest, že kameramani se začali hlouběji zajímat o technickou stránku a hlouběji ji při

¹⁹ Osobní rozhovor s dr. Josefem Pecákem, 10. května 2005 (Praha – FAMU).

²⁰ Na FAMU prof. Bouček působil do roku 1971.

své práci uplatnili. Vždycky si uvědomil, že nevychovává techniky, ale umělce, že ty teoretické znalosti, to je pro ně odrazový můstek, aby mohli uplatnit talent [...] (Vobořil, 1977: 49–50).

Vazby na umění

Atmosféra ambiciózního a rozrůstajícího se „Velkého Brna“ bezprostředně po první světové válce a pronikající západoevropské kulturní vlivy představovaly značný impuls a inspiraci především pro mladou tvůrčí generaci v oblasti výtvarného umění, divadla, literatury, architektury, fotografie i filmu. Brno si začíná prosazovat svou vlastní svébytnou kulturní platformu ať již v souvislosti s aktivitami Devětsilu či o něco později Levé fronty. S tímto prostředím je Jaroslav Bouček úzce spjat od svých středoškolských studií. Přestože jeho primární profesní orientace směřuje spíše technickým směrem, nelze opomenout Boučkův široký záběr zájmu o umění.

Jaroslav Bouček se sám aktivně věnoval fotografii²¹ již na střední škole a během svého působení na fakultě postupně rozšiřoval svůj obzor zájmů o umění a zvláště architekturu. S řadou významných brněnských architektů, jako byli Jaroslav Grund, Josef Polášek, Mojmír Kyselka, Eduard Žáček, František Kalivoda nebo Bohuslav Fuchs, se osobně přátelil a často těmto architektům pořizoval fotodokumentaci jejich staveb.²² Za zmínku stojí Boučkovy zfotografování téměř kompletního díla národního umělce Bohuslava Fuchse.²³ Při svém stěhování do Prahy v roce 1951 věnoval veškeré pořizené negativy výše zmíněným architektům do jejich soukromých archivů. Snímky pořizoval deskovým fotoaparátem formátu 18 x 29 cm se širokoúhlým objektivem od firmy Zeiss a pozitivy zhotovoval na originální anglické desky.

S deskovým aparátem se toulal a fotografoval také ve Vysokých Tatrách, z let 1927–1932 pochází jeho snímky z Oravy (většinou portrétní snímky ve vesnici Zuberec). Patrný je zde obdiv ke Karlu Plickovi, se kterým se také později setkává ve Zlíně a na půdě pražské FAMU. Zajímal se i o lidovou architekturu, dokumentoval Hornácko. Společně s profesorem Emanuele Hrbkem pořizovali fotografickou dokumentaci skla pro brněnská muzea²⁴ a díla svých přátel výtvarníků, například modré sklo Ladislava Sutnara, dílo Vincence Makovského a dalších. Většinu těchto snímků pořizoval profesor Bouček ke studijním účelům, část

²¹ Výčet Boučkových vlastních fotografických aktivit je převzat z rozhovoru Milana Vobořila s profesorem Boučkem (Vobořil, 1978: 61–69).

²² Dle vzpomínek Zdeňky Boučkové (duben 2005) byla řada snímků také publikována v mezinárodních odborných časopisech. Jelikož však nejsou fotografie Jaroslavem Boučkem signovány, je obtížné je identifikovat.

²³ Dokládá to osobní výpověď Jaroslava Boučka v rozhovoru s Milanem Vobořilem (Vobořil, 1978: 61–69) a katalog výstavy *Architektonické dílo Bohuslava Fuchse* (Kalivoda, 1970: tiráž katalogu).

²⁴ Bohužel tyto dokumentační fotografie nesignovali a nelze je v muzejních archivech s jistotou identifikovat.

z nich také využíval na brněnské technice profesor Vladimír Novák k výzkumu tiskařské reprodukce.

Důležitá je Boučkova provázanost s brněnskou pobočkou Československé společnosti pro vědeckou kinematografii,²⁵ posléze pokračující v účasti na aktivitách Levé fronty. Činnost seskupení Levé fronty byla po Výstavě sociální fotografie²⁶ v roce 1933 pozastavena a Levá fronta dále částečně působila skrytě, zastřešena Československou společností pro vědeckou kinematografii, která byla ve třicátých letech v Brně značně aktivní. Řada projekcí realizovaných Levou frontou či následně Společností pro vědeckou kinematografii v Brně v čele s hlavními organizátory Františkem Kalivodou a Jaroslavem Boučkem se uskutečnila na půdě Masarykovy univerzity a na brněnské technice pod policejním dohledem. Některá představení kryl Bouček svým jménem před policejními orgány. Týkalo se to zejména projekcí sovětské avantgardní filmové tvorby Sergeje Ejzenštejna, Vsevoloda Pudovkina, Alexandra Dovženka či Dzigy Vertova.

Pod hlavičkou Československé společnosti pro vědeckou kinematografii se Bouček společně s Františkem Kalivodou podílil na organizování několika významných výstav, projekcí a přednášek, což dokládá četná korespondence Františka Kalivody i dokumentace Společnosti pro vědeckou kinematografii.²⁷ Přínosem byla výstava dvačtyřiceti fotomontáží dadaistky Hannah Höchové, pořádaná Etickým hnutím československého studentstva v Masarykově studentském domově v Cihlářské ulici č. 11. František Kalivoda výstavu 1. března 1934 uvedl přednáškou o dějinách fotogramu *Fotomontáž bojovná a hravá*.

V popředí zájmů jsou především projekce avantgardních snímků. Z nejdůležitějších připomeňme dvě projekce filmů László Moholy-Nagyho v roce 1934. Uskutečnilo se také promítání montážních filmů avantgardního režiséra Albrechta Viktora Bluma, brněnského rodáka žijícího v Mexiku. V projekčním sále Ústavu fyziologie rostlin na přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně (Kotlářská ulice č. 2) byly 18. 3. 1935 promítány jeho nejdůležitější snímky *RUCE* a *NAPŘÍČ SPORTEM*.

Jaroslav Bouček se společně s Klubem fotografů amatérů v Brně zasloužil o projekci a přednášku Paula Schuitemy, profesora Státní umělecké akademie v Haagu.²⁸ Za účasti Paula Schuitemy byl dne 8. 1. 1936 pořádán večer o holandské experimentální filmové tvorbě. V sále na Kotlářské ulici byly promítnuty

25 Společnost byla ustanovena 17. 1. 1933, brněnská společnost se sloučila s pražskou a v jejím čele od téhož roku působili Josef Velíšek (předseda), Vladimír Úlehla a Jan Uher (místopředsedové), Jaroslav Bouček (jednatel) a Helena Velíšková (sekretářka) (Gajdošíková, 2005: 55–83).

26 Výstavu pořádala Sekce pro mechanická umění, film-foto skupina Levé fronty v Brně v čele s Františkem Kalivodou (1. 6. 1933 – 15. 6. 1933) (k této a dalším aktivitám Levé fronty srov. v tomto sborníku Iva Gajdošíková, *Avantgarda jako kritika, akce a politika. Projevy a důsledky politické orientace brněnské avantgardy*).

27 Muzeum města Brna, pracoviště architektury: fond *Československá společnost pro vědeckou kinematografii*; Muzeum města Brna, pracoviště architektury: fond *František Kalivoda*.

28 Dokládá to příspěvek Františka Kalivody in: *Index* 6, 1934, 49.

snímky DĚŠŤ (Joris Ivens), MOST (Joris Ivens), MONTÁŽNÍ STUDIE (Paul Schuitema), ROSTOUCÍ KRYSTALY (J. C. Mol) a BORINAGE (Joris Ivens a Henri Storck). O den později na projekci navazuje Schuitemova přednáška o moderní fotografii v Holandsku. Jaroslav Bouček přednášku doplňuje svými diapozitivy.

V centru zájmu Československé společnosti pro vědeckou kinematografii byly také vědecké filmy spojené s osobností Vladimíra Úlehly, profesora přírodovědecké fakulty v Brně. Na *Výstavě soudobé kultury v Brně* v roce 1928 Vladimír Úlehla představil svůj film o rostlinné fyziologii POHYB ROSTLIN, jenž byl doplněn snímkem rozkvétající gloxinie, pořízeným Janem Calábkem (Gajdošíková, 2005: 52). Dokladovaná je také spolupráce se Zlínem v oblasti školních filmů, kterými se zabýval Jaroslav Novotný, průkopník československého školního filmu, jenž býval častým hostem schůzek brněnského seskupení. Společnost pořádala přednášky a projekce se zaměřením na školní film, k hostům těchto akcí patřil např. německý avantgardní režisér Wilfried Basse (14. 12. 1936) či Hubert Schonger (12. 12. 1936). V roce 1937 vydává Československá společnost pro vědeckou kinematografii odbornou publikaci Heleny Velíškové *Školní film* (Velíšková, 1937).

Se zdokonalováním fotografické techniky souvisí také masové rozšíření amatérské fotografie. V Brně se amatérští fotografové soustřeďují kolem Klubu fotoamatérů v Brně, založeného 17. 4. 1921. Mezi zakladateli byli Vladimír Fanderlik, Samuel Birn, Emil Franta, Václav Šubert a další. K výrazným osobnostem klubu patřil i fotograf a vědec profesor Jan Lauschmann a již zmiňovaný profesor Vladimír Novák. Od roku 1937 se členem tohoto klubu stává také tehdy začínající fotograf, teoretik a filmař Jan Beran. Doklady o aktivitách těchto fotografů – amatérů nacházíme v meziválečných časopisech (např. *Rozhledy fotoamatéra*, *Fotografický obzor*) či v katalogích početných výstav po celé republice. Ve výčtu významných brněnských osobností brněnského fotoamatérského klubu nelze přehlédnout profesora Jaroslava Boučka, který zde od r. 1936 působí jako předseda. Společně s ostatními členy klubu organizuje výstavy, klubová jednání, připravuje tzv. „mapy“ – poznávací výměnné zájezdy mezi jednotlivými kluby v Československu. Z pořádaných výstav, konaných v Uměleckoprůmyslovém muzeu, připomínám výstavu Brněnského klubu fotoamatérů v roce 1929 uvedenou profesorem Vladimírem Novákem. Druhá výstava brněnského Českého klubu fotografů amatérů v roce 1932 již byla rozšířena také o vědecké snímky profesora Boučka. Další prezentace brněnských amatérských fotografů následovaly v letech 1933, 1935 a 1937. V rámci ČKFA realizují v roce 1936 profesor Jaroslav Bouček a Jan Lauschmann „vzorný kurz pro pokročilé amatéry“.

Stopy Boučkovy aktivity najdeme i při přípravách pražské výstavy *Sto let české fotografie 1839–1939*, uskutečněné v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Praze (26. 10. – 31. 12. 1939). Profesor Bouček byl členem výstavního výboru a odborně spolupracoval v sekcích *Věda o fotografii* a *Fotografie ve službě věd přírodních*. V katalogu výstavy publikoval své příspěvky *Podíl české vědy na celkovém vývoji fotografie v Evropě* a *Fotografie ve službě věd přírodních a technických*. Pro tuto výstavu zapůjčil i řadu exponátů ze své soukromé sbírky (Bouček, 1939b).

Zapojoval se i do řady dalších kulturních aktivit – spolupracoval například na *Filmové výstavě 50. let kinematografie*, kterou zastřešoval Československý filmový ústav v Praze. Výstava se uskutečnila v Uměleckoprůmyslovém muzeu v Brně v roce 1946 (*Filmová výstava 50 let kinematografu*, srpen – říjen 1946). Bouček dále společně s architektem Vincencem Beerem a ing. Ladislavem Křivánkem zpracovával téma „50 let technického vývoje kinematografie“. Významná je také Boučkova spolupráce při zakládání a formování fotografické sbírky Moravské galerie v Brně, kdy působil jako člen poradního sboru.²⁹

Celoživotně se profesor Bouček zajímal také o starou historickou fotografii a sběratelství. Boučkův profesní zájem zasahoval i do oblasti studia technik starých ušlechtilých fotografických tisků dle původních receptur. Sám si tyto fotografické procesy prakticky ověřoval. Vytvářel si tím vlastní sbírku diapositivů, kterou následně využíval jak při výuce, tak na nejrůznějších přednáškách. K tomu se váže i Boučkův sběratelský a badatelský zájem o dějiny fotografie. Předmětem jeho zájmu byly nejen daguerrotypie, vizitky či kabinetky, ale i fotografické přístroje a fotografická literatura; prováděl také dokumentaci novinových zpráv týkajících se fotografie. Velký význam v této oblasti sehrál přátelský vztah s profesorem V. V. Štechem, se kterým často společně podnikali sběratelské výpravy po Moravě. Z těchto aktivit profesora Boučka a jeho manželky Zdeňky vzešla roku 1976 studie *K počátkům fotografie na Moravě a ve Slezsku*, jež byla později v rozšířené verzi pod názvem *K počátkům fotografie na Moravě a ve Slezsku – První moravští fotografové* zařazena v roce 1985 do souhrnného *Umělecko-historického sborníku* (Bouček – Boučková, 1985: 41–49). Boučkův sběratelský a badatelský záběr je možno přirovnat k významným sběratelským počínům profesora Rudolfa Skopce.³⁰ Skopec se zaměřoval na Čechy, doménou Boučka byly Morava a Slezsko.³¹

²⁹ V čele poradního sboru působil jako předseda prof. Rudolf Skopec, k dalším členům kromě zmiňovaného prof. Boučka patřili např. Ludvík Baran, Jan Beran, Antonín Dufek, Josef Ehm, Ludovít Hlaváč, K. O. Hrubý, Jiří Hlušíčka (tehdejší ředitel MG), František Kalivoda, Jan Lauschmann, Lubomír Linhart, Karel Paspá, Vilém Reichmann, Magdalena Robinsonová a další. Fotografická sbírka Moravské galerie v Brně byla oficiálně založena v roce 1962.

³⁰ Profesor Rudolf Skopec (7. 7. 1913 – 18. 7. 1975), fotograf, sběratel, pedagog. Autor publikace *Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku* (Skopec, 1963). Jeho věhlasná sbírka mezinárodního významu zahrnovala nejen samotné fotografie, ale i nejrůznější fotografické knižní ilustrace, filmové fotosky, knihy, časopisy, grafické listy či rozsáhlou korespondenci se zahraničními odborníky a muzei. Rozsah a záběr Skopcovy sbírky představil Dům umění města Brna v prostorách Domu pánů z Kunštátu na výstavách *Dějiny fotografie I* (2. 6. – 17. 7. 1960) a *Dějiny fotografie II* (3. 9. – 26. 11. 1961) a v roce 1963 retrospektivní výstava *Československá fotografie mezi dvěma válkami*. Skopec přispěl k založení fotografického muzea J. M. Petzvalda ve Spišské Bělé a významně se podílel na zhodnocení sbírek Národního technického muzea v Praze, Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a Moravské galerie v Brně.

³¹ Dle rozhovoru Milana Vobořila s prof. Jaroslavem Boučkem (Vobořil, 1977: 61–69).

Biografie

Profesor Jaroslav Bouček se narodil 8. března 1903 ve Vídni, kde se svými rodiči a dvěma sourozenci prožil rané dětství. Jeho otec Václav Bouček pracoval ve Vídni jako berní úředník. Po vypuknutí první světové války se rodina v roce 1915 vrátila zpět do vlasti a usadila se v Hodoníně. Jaroslav začal ještě ve Vídni navštěvovat základní školu³² a po přistěhování pokračoval ve studiu na hodonínské České zemské reálce až do roku 1920. Další dva roky středoškolského studia však absolvoval na II. státní reálce v Brně.³³

Po maturitě v roce 1921 zvolil studium oboru strojního inženýrství a elektrotechniky na České vysoké škole technické v Brně.³⁴ Bezprostředně po ukončení inženýrského studia začíná od 1. 10. 1926 jeho odborná vědecká spolupráce s profesorem Vladimírem Novákem, který jej přijal jako svého asistenta v I. Fyzikálním ústavu České vysoké školy technické v Brně pro výzkum senzimetrie a fotometrie. Titul doktora technických věd získal Jaroslav Bouček 23. 6. 1931 a 28. 4. 1936 byl habilitován jako docent „venia docendi“ pro obor praktická fotografie a reprodukce plánů a map. V roce 1932 spoluzakládá Golf Club Svratka 1932 a sám golf aktivně hraje. Po uzavření vysokých škol působil Bouček jako protektorátní profesor průmyslových škol. V polovině třicátých let začíná Boučkova externí spolupráce s Baťovými pomocnými závody (BAPOZ). Z roku 1941 pochází Boučkův patent senzimetrického klínu. V roce 1945 po ukončení druhé světové války se vrací do Brna a od 4. 9. 1945 začíná opět působit na brněnské technice, kde je 7. 11. 1946 jmenován mimořádným profesorem pro obor praktické fotografie, kinematografie a grafických technik se zpětnou účinností od 1. 10. 1945. Posléze je rozhodnutím prezidenta republiky³⁵ dne 10. 12. 1949 jmenován řádným profesorem. 27. 10. 1945 byla oficiálně založena filmová fakulta v Praze jako součást AMU.³⁶ Zakladateli byli profesor Jaroslav Bouček, Karel Plicka a Antonín Martin Brousil. Všichni tři zakládající členové zde také od počátku pedagogicky působí. Až do října 1951 vyučuje Bouček jak na brněnské technice, tak na pražské FAMU, poté natrvalo odchází do Prahy. V roce 1963 bylo profesorovi Boučkovi propůjčeno vyznamenání prezidenta republiky „Za zásluhy o výstavbu“ za vědeckou, pedagogickou a organizační činnost v oboru vědecké fotografie a kinematografie. Od roku 1964 získal čestné členství v Mezinárodní unii kinematografických sdružení UNIA TEC (*L'Union internationale des associati-*

³² Deutsche Volksschule in Wien XIII a Deutsche Staatsrealschule in Wien (Archiv města Brna, *Vyšší škola uměleckého průmyslu, Husova 10 /Škola uměleckých řemesel, Obchodní živnostenské komory, 1924–1958: inventář M 192, č. 254).*

³³ Dnešní Gymnázium na Křenové ulici v Brně. Bouček zde studoval v letech 1920–1921.

³⁴ I. státní zkouškou absolvoval 15. 12. 1923, dne 2. 10. 1926 složil II. státní zkoušku opět s vyznamenáním (Archiv VUT Brno).

³⁵ Rozhodnutí MŠVU č. 167.123/49 – III/4, 49832/49.

³⁶ Dle dekrety prezidenta republiky č. 127/1645 Sb., ze dne 27. 10. 1945.

ons techniques cinématographiques)³⁷ a od roku 1969 působil jako viceprezident Mezinárodní reprografické rady (*International Council for Reprography*). V roce 1973 se stal čestným členem Československé společnosti pro vědeckou kinematografii a dále působil v londýnském Ústavu reprografických technik (*Institute of Reprographic Technology*), v poradním kruhu Československého filmového ústavu v Praze a ve Filmovém technickém sboru (FITES), byl doživotním členem Společnosti amerických filmových a televizních inženýrů SMPTE (*The Society of Motion Picture and Television Engineers*). Zemřel 2. 7. 1985 v Praze.

Závěr

Rekapitulace širokého záběru činností profesora Jaroslava Boučka naznačuje proces vzájemného ovlivňování mezi vědeckým přístupem k fotografické a filmové technice na jedné straně a uměleckým prostředím na druhé. Vidíme zpětné vazby již při počátcích Boučkova výzkumu senzimetrie, který byl podpořen vlastním zájmem o fotografii a fotografický obraz. Z toho také vychází jeho osobní vědecký přístup ke studiu vlastností chemicko-fyzikálních procesů obrazu citlivého na světlo, aby zpětně z pozice badatele či sběratele přispěl ke zhodnocení a zpřesnění vývoje fotografie v uměleckém kontextu. Další zpětná vazba je patrná také z jeho role pedagoga, předávajícího studentům své zkušenosti, zúročené prostřednictvím tří generací techniků, vědců, fotografů, kameramanů a režisérů československé fotografie a kinematografie, na které působil. Pro filmovou praxi byla ovšem nejdůležitější jeho vědecká a organizační činnost ve výzkumných odděleních a ústavech, které pracovaly v součinnosti s filmovou výrobou, ať už ve Zlíně nebo v Praze.

Zvláštní poděkování za poskytnutí cenných informací a pomoc při zpracování této studie bych ráda vyjádřila Zdeňce Boučkové, Jaroslavu Boučkovi, Jindřichu Chatrnému a Muzeu města Brna, Petrovi Klimentovi a Národnímu technickému muzeu v Praze, Jiřímu Novotnému, dr. Josefovi Pecákovi, Mgr. Pavlovi Skopalovi, Petrovi Szczepanikovi, Ph.D., ing. Milanu Večeřovi, dr. Petrovi Velkoborskému, Archivu města Brna a Archivu Vysoké školy technické v Brně.

Pavlna Vogelová (1965)

Zabývá se dějinami filmu a fotografie v meziválečném Brně a Zlíně. Studuje kombinovaný program Ústavu filmu a audiovizuální kultury FF MU v Brně a pracuje jako asistentka oddělení fotografie Moravské galerie v Brně.

pavlina.vogelova@moravska-galerie.cz

³⁷ Jednou z českých členských organizací UNIATEC byl také VÚZORT.

Přehled odborné publikační činnosti profesora Jaroslava Boučka – výběr:

- BOUČEK, Jaroslav (1931): Příspěvek k senzimetrii fotografických desek a papírů. In: *Sborník České vysoké školy technické* Brno, svazek VI., spis 22. Disertační práce. Brno: ČVŠT.
- BOUČEK, Jaroslav (1935): Sensitometrie chromované klišoviny. In: *Sborník České vysoké školy technické*. Brno, svazek IX., spis 33. Brno: ČVŠT.
- BOUČEK, Jaroslav (1938): Nedostatky metody Jos-Pe. In: *Sborník vysoké školy technické v Brně*, svazek XI., spis 42. Brno: ČVŠT.
- BOUČEK, Jaroslav (1938a): Sensitometrická studie trojbarevného uhlotisku. In: *Sborník vysoké školy technické v Brně*, svazek XII. Brno: ČVŠT.
- BOUČEK, Jaroslav (1938b): O emulzích citlivých k barvám a příslušných filtrech. *Československá kinematografie, měsíčník pro amatérskou, kulturní, školní a vědeckou kinematografii*, III, s. 192–194.
- BOUČEK, Jaroslav (1939): *Výroba ušlechtilých fotografických tisků. Fotografie v přirozených barvách*. Praha: Chemická technologie.
- BOUČEK, Jaroslav (1939a): K 70. narozeninám prof. PhDr. Vladimíra Nováka. *Fotografický obzor*, XXXVII, s. 65–66.
- BOUČEK, Jaroslav (1939b): Podíl české vědy na celkovém vývoji fotografie v Evropě. In: *100 let české fotografie*, s. 33–36. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum. Katalog výstavy, říjen – prosinec 1939.
- BOUČEK, Jaroslav (1939c): Fotografie ve službě věd přírodních a technických. In: *100 let české fotografie*, s. 59–60. Praha: Uměleckoprůmyslové muzeum. Katalog výstavy, říjen – prosinec 1939.
- BOUČEK, Jaroslav (1944): Za profesorem PhDr. Vladimírem Novákem. *Fotografický obzor*, LII, s. 81.
- BOUČEK, Jaroslav (1951): *Sensitometria filmu czarno-bielego*. Skripta pro Vysokou filmovou školu v Lódži.
- BOUČEK, Jaroslav (1969): Kurzfassung eines Berichtes Über „Mährens erste Photographen.“ In *Sborník Interkamera*, 16. 4. – 3. 5. 1969, Praha.
- BOUČEK, Jaroslav (1970): *Některé myšlenky k perspektivnímu rozvoji senzimetrie a materiálové základny*. Mezinárodní symposium VÚZORT. Praha.
- BOUČEK, Jaroslav (1971): *Nástin vývoje v oblasti citlivých materiálů do r. 1985*. Praha: interní publikace Čs. filmového ústavu.
- BOUČEK, Jaroslav (1976a): *Vývoj fotografické a filmové techniky v českých zemích v 19. a na počátku 20. století*. Státní výzkumný úkol VIII-3-5/5. Praha: Národní technické muzeum.
- BOUČEK, Jaroslav (1984): Styky se Zlinem v letech 1936 až 1945. In: Klos, Elmar & Pinkavová, Hana: *Historie gottwaldovského filmového studia*. Historické sešity č. XIII, Texty č. 22, s. 120–123. Praha: Československý filmový ústav, odbor filmových informací.
- BOUČEK, Jaroslav – BOUČKOVÁ, Zdeňka (1985): K počátkům fotografie na Moravě a ve Slezsku. První moravští fotografové. In: *Umělecko-historický sborník*, s. 41–49. Brno: Nakladatelství Blok.
- BOUČEK, Jaroslav (1985a): O výstavbě fotografického obrazu ve velkých vývojových érách fotografie – I. díl. *Revue fotografie*, XXX, č. 1, s. 43–49. (Úvodní poznámka: prof. Ján Šmok).
- BOUČEK, Jaroslav (1985b): O výstavbě fotografického obrazu ve velkých vývojových érách fotografie – II. díl. *Revue fotografie*, XXX, č. 2, s. 42–49.
- BOUČEK, Jaroslav (1985c): Fotografická technika. In.: *Studie o technice v českých zemích 1800–1918*, III. Sborník Národního technického muzea č. 21, s. 215–238. Praha: Národní technické muzeum.
- BOUČEK, Jaroslav (1986): Fotografická a filmová technika. In.: *Studie o technice v českých zemích 1800–1918 IV*. Sborník Národního technického muzea č. 22., s. 237–264. Praha: Národní technické muzeum.

Spoluautorství:

- BOUČEK, Jaroslav – NOVÁK, Vladimír (1930): Nová úprava projekční lampy. In: *Sborník České vysoké školy technické* Brno, svazek V., spis 18. Brno: ČVŠT.
- BOUČEK, Jaroslav – NOVÁK, Vladimír (1935): Praktická fotografie. Brno: vlastní náklad.
- BOUČEK, Jaroslav – GÜRTLER, František & PILÁT, František (1942–1944): Filmové názvosloví. *Filmový kurýr*. Zlín.
- BOUČEK, Jaroslav – GÜRTLER, František & kolektiv (1948): *Malý filmový slovník*. Praha: Československé filmové nakladatelství.
- BOUČEK, Jaroslav – PLESNÍK, Jan (1963): Novodobá redukční kopírka československého filmového průmyslu 35/32 mm. In: *Sborník Interkamera*. Praha.
- BOUČEK, Jaroslav – BUREŠ – VLACH (1965): *Návrh ČSN 66 6401 Fotografická senzimetrie – názvosloví*. Praha: Úřad pro normalizaci.
- BOUČEK, Jaroslav – PECÁK, Josef (1969): *Senzimetrické metody pro hodnocení papírů fotografických černobílých a barevných*. Závěrečná výzkumná zpráva VÚZORT. Praha.
- BOUČEK, Jaroslav – KRŮS, Josef – PECÁK, Josef – VLACH (1971): *Návrh ČSN 66 6605 Černobílé a barevné fotografické papíry. Stanovení základních senzimetrických parametrů*. Úřad pro normalizaci.
- BOUČEK, Jaroslav – BUREŠ – ŠEBESTA (1974): Přímé experimentální potvrzení měřicího systému VÚZORT. *Sborník VÚZORT*, sv.5., Praha.
- BOUČEK, Jaroslav – KOLEKTIV AUTORŮ (1976): *Reprografie*. Bratislava: nakladatelství Alfa.

Sekundární literatura:

- Výstava soudobé kultury v Československu, Brno 1928*, květen – září 1928. Brno: katalog výstavy.
- Katalog výstavy nejlepších fotografických obrazů*, 10. – 16. 10. 1930. Brno: Neobrom, továrna na fotografické papíry, spol. s r.o. v Brně & Museum pro umění a průmysl v Brně, Husova 14, Brno.
- Zájezd fotografů z povolání na I. celostátní výstavu fotografickou v Brně. *Foto-noviny*, XIII, č. 10, 1932, s. 188–90.
- Výstava sociální fotografie*, 1. 6. 1933–15. 6. 1933. Brno: Sekce pro mechanická umění, film-foto skupina Levé fronty v Brně. Katalog výstavy.
- Proč fotografové amatéři fotografují? *Foto-noviny*, XVI, č. 1, 1936, s. 5–7.
- Seznam klubů fotografů amatérů sdružených ve svazu Československých klubů fotografů amatérů. *Československá fotografie*, VII, 1937, nestr.
- Filmová výstava 50 let kinematografu*, srpen – říjen 1946. Brno: Československý filmový ústav v Praze & Uměleckoprůmyslové muzeum v Brně, katalog výstavy.
- Výstava László Moholy-Nagy* (1965). Brno: Dům umění města Brna. Katalog výstavy.
- Almanach historie školy. Střední škola uměleckých řemesel v Brně 1924–1994* (1994). Brno: SŠUŘ.
- ANDĚL, Jaroslav (1978): *Výbrané kapitoly z dějin fotografie*. Praha: Ústav pro kulturně výchovnou činnost.
- ANDĚL, Jaroslav (1981): Fotografie a filmová avantgarda. In: *Česká fotografie 1918–1938*, s. 104–107. Brno: Moravská galerie v Brně. Katalog výstavy 26. 6. – 23. 8. 1981.
- ANDĚL, Jaroslav (1993): *Umění pro všechny smysly. Meziválečná avantgarda v Československu*. Praha: Národní galerie v Praze ve spolupráci s IVAM Centre Julio Gonzáleze ve Valencii; katalog výstavy: Valdštejnská jízdárna 30. 6. 1993 – 26. 9. 1993.
- ANDĚL, Jaroslav (2000): *Alexander Hackenschmied*. Praha: Torst.
- ANDĚL, Jaroslav (2004): *Česká fotografie 1840–1950. Příběh moderního media*. Praha: Kant & Galerie Rudolfinum. Katalog výstavy 15. 1. – 28. 3. 2004.
- ANDĚL, Jaroslav (2004a): *Avantgarda o mnoha médiích. Josef Bartuška a skupina Linie 1931–1939*. Praha: Obecní dům. Katalog výstavy 25. 8. – 7. 11. 2004.

- ANDĚL, Jaroslav – TUCKER, Anne Wilkes (1989): *Czech modernism: 1900–1945*. Houston: The Museum of Fine Arts.
- BALAJKA, Petr a kol. (1993): *Encyklopedie českých a slovenských fotografů*. Praha: Argo.
- BARAN, Ludvík (1964): *Zázraky fotografie*. Praha: Práce.
- BENEŠ, Marian (2001): *Alexander Hackenschmied. Jednota mezi čočkou kamery a zrakem diváka v kruhu vzájemného dorozumění a citu*. Praha: FAMU, katedra fotografie, závěrečná teoretická práce magisterského studia.
- BIRGUS, Vladimír (1999): *Česká fotografická avantgarda 1918–1948*. Praha: Kant.
- BIRGUS, Vladimír – SCHEUFLER, Pavel (1999): *Fotografie v českých zemích 1839–1999*. Praha: Grada Publishing.
- BREGANT, Michal (1992): Avantgardní tendence v českém filmu. *Filmový sborník historický 3*, s. 137–174. Praha: Český filmový ústav.
- BROŽ, Jaroslav (1973): *Alexander Hackenschmied*. Praha, Československý filmový ústav.
- CALÁBEK, Jan (1989): *Vznik a vývoj vědecké kinematografie v Brně*. Praha: Akademia.
- CALÁBEK, Jan (1991): *Začátky vědecké kinematografie v Brně*. In: *Filmový sborník historický 2*, s. 189–194. Praha: Československý filmový ústav.
- CUDLÍN, Karel (1987): *Jiří Lehovec*. Praha: Diplomová práce FAMU.
- DANIELIS, Aleš (1998): Imaginární signifikant (české) kinematografie. *Film a doba*, 44, 1–2, s. 4–6.
- DŘÍMAL, Jaroslav – PEŠA, Václav (1973): *Dějiny města Brně II*. Brno: Národní výbor města, nakladatelství Blok.
- DUFEK, Antonín (1978): Fotoskupina pěti. *Československá fotografie*, XXIX, 4, s. 173.
- DUFEK, Antonín (1981): *Česká fotografie 1918–1938*. Brno: Moravská galerie v Brně, katalog výstavy.
- DUFEK, Antonín (1981a): *Avantgardní fotografie 30. let na Moravě. Ze sbírek Moravské galerie v Brně*. Brno: Oblastní galerie výtvarného umění v Olomouci, Moravská galerie v Brně, Dům umění města Brna. Katalog výstavy; Grafický kabinet Oblastní galerie v Olomouci: 8. 10. – 15. 11. 1981, Kabinet fotografie J. Funkeho Domu umění města Brna – Dům pánů z Kunštátu: 8. 1. – 7. 2. 1982.
- DUFEK, Antonín (1983): Autoportrét Otakara Lenharta. *Bulletin Moravské galerie v Brně*, XXXIII, s. 25–29.
- DUFEK, Antonín (1989): Aventinské trio. Brno: Moravská galerie v Brně, katalog výstavy.
- DUFEK, Antonín (1993): K brněnské meziválečné fotografii. In: *49. Bulletin Moravské galerie v Brně*, s. 144–152.
- DUFEK, Antonín (1996): Druhé centrum. K české imaginativní fotografii 1927–1950. *52. Bulletin Moravské galerie v Brně*, s. 50–59.
- DUFEK, Antonín (1996): *Jaromír Funke (1896–1945). Průkopník fotografické avantgardy*. Brno: Moravská galerie v Brně, katalog výstavy.
- DUFEK, Antonín (2001): Fotografie 20. let. In: *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938*, IV. díl / II, s. 205–221. Praha, Academia.
- DUFEK, Antonín (2001): Fotografie 30. let. In: *Dějiny českého výtvarného umění 1890/1938*, IV. díl / II, s. 322–353. Praha, Academia.
- DVOŘÁK, Jaromír (1964): *Index 1929–1939*. Olomouc: Palackého univerzita. Vydáno u příležitosti 35. výročí založení Indexu.
- EINHORN, Erich – MRÁZKOVÁ, Daniela (1989): *Co je fotografie. 150 let fotografie*. Praha: Videopress a Credit Praha, Ltd. Katalog výstavy: Praha, Mánes 1. 8. – 30. 9. 1989.
- EFFENBERGER, Vratislav (1967): *Karel Teige*. Brno: Dům umění města Brna – Dům pánů z Kunštátu (červen 1967), Alšova jihočeská galerie v Hluboké nad Vltavou (září 1967). Katalog výstavy.
- FRANĚK, Otakar (1969): *Dějiny české vysoké školy technické v Brně. 1. díl do roku 1945*. Brno: Vysoké učení technické.
- GABRIELOVÁ, Bronislava – MARČÁK, Bohumil (1999): *Kapitoly z dějin brněnských časopisů I*. Brno: Masarykova universita, Fakulta sociálních studií & Nakladatelství Georgetown & Moravská galerie v Brně.

- GABRIELOVÁ, Bronislava – MARČÁK, Bohumil (2003): *Kapitoly z dějin brněnských časopisů II*. Brno: Masarykova universita, Fakulta sociálních studií & Nakladatelství Georgetown.
- GAJDOŠÍKOVÁ, Iva (2005): *Filmová avantgarda v Brně*. Diplomová práce FF MU Brno.
- GÜRTLER, František a kol. (1948): *Malý filmový slovník*. Praha: Československé filmové nakladatelství.
- HORÁK, Antonín (2002): Světla a stíny zlínského filmu. *Illuminace*, XII, č. 2, s. 121–140.
- HRADSKÁ, Viktorie – ČIESLAR, Jiří (1976): *Česká avantgarda a film*. Praha: ČSFÚ.
- JAROŠ, Jan (1991): Začátky českého myšlení o filmu. In: *Filmový sborník historický 2*, s. 213–228. Praha: Československý filmový ústav.
- JIRÁČEK, Milič (2000): 100 let výuky fotografie na českých vysokých školách. *Dějiny věd a techniky*, XXXIII, č. 3, s. 147–156.
- KLOS, Elmar (1984): Historie kinematografie v Gottwaldově (v dokumentech ve svědectví pamětníků, z pohledu současné generace). *Texty č. 22. (Historické sešity č. XIII.)*. Praha: Československý filmový ústav.
- KOPROŇ, Václav (1993): Příběh básníka. Krátké uvedení do jednoho z filmových snů Jiřího Voskovce a Jana Wericha. *Illuminace*, V, č.4(12), s.115–118.
- KOLMER, Felix (2001): K institucionálnímu vývoji VÚZORT. *Sborník příspěvků ze sympozia VÚZORT*. Praha: Národní filmový archiv a Národní technické muzeum v Praze.
- LAICHMAN, Miroslav (1970): *K dějinám levicové inteligence na Brněnsku ve třicátých letech*. Brno: Česká socialistická akademie. Městský výbor.
- LAICHMAN, Miroslav (1971): *Brněnská levá fronta 1929–1933*. Brno: Blok.
- LAUSCHMANN, Jan (L.-nn.) (1937): 5. výstava členských prací ČKFA v Brně. *Fotografický obzor*, XLV, s. 65.
- LAUSCHMANN, Jan (1982): Šedesát let brněnského Českého klubu fotografů amatérů. *Československá fotografie*, XXXIII, č. 6, s. 244–245.
- MARHOULOVÁ, Zuzana (2004): *František Kalivoda – organizátor brněnské avantgardy*. Diplomová práce FF MU Brno.
- LASER, Kurt (2000): „Jud Süss“ gleichzeitig in 26 Berliner Kinos. *Berlinische Monatschrift*, IX, 9, s. 167–176.
- MLČOCH, Jan (2003): Rudolf Skopec – fotograf, historik, pedagog a sběratel. *Fotograf*, II, č. 3, s. 88–89.
- MOUCHA, Josef (2004): *Zázitek arény. Eseje o historii fotografie a technických obrazech*. Bratislava: FOTOFO.
- NOVOTNÝ, Jiří (1995): Nejstarší české festivalové město. *Prostor Zlín*, III, č. 5, s. 4.
- PILÁT, František (1984): Záznam Františka Piláta. In: Elmar Klos – Hana Pinkavová: *Historie gottwaldovského filmového studia*. Historické sešity č. XIII, Texty č. 2, s. 118–119. Praha: Československý filmový ústav, odbor filmových informací.
- OBDRŽÁLEK, Václav – STRUSKA, Jiří (1970): 25 let činnosti VÚZORT. In: *VÚZORT 1945–1970*. Praha: Vydavatelství a nakladatelství novinář.
- POLÁŠEK, Jaroslav (1971): VÚZORT. *Československá fotografie*, XXII, 2, 90 – 91.
- SCHUEFLER, Pavel (1985): Jaroslav Bouček a česká fotografie. *Revue fotografie*, XXIX, č. 4, s.46–49.
- SCHUEFLER, Pavel (2001): *Galerie c. k. fotografů*. Praha: Grada Publishing.
- SKOPEC, Rudolf (1953): *Fotografická praxe*. Praha: Orbis.
- SKOPEC, Rudolf (1963): *Dějiny fotografie v obrazech od nejstarších dob k dnešku*. Praha: Orbis.
- SOUČEK, Ludvík (1967): *Speciální fotografické techniky*. Praha: Orbis.
- ŠLAPETO, Vladimír (1977): Bauhaus a česká avantgarda. *Umění a řemesla*, 3, s. 29–35.
- TEIGE, Karel (1925): *Film*. Praha: Nakladatelství Václava Petra.
- VLAŠÍN, Štěpán (1979): *Bedřich Václavek*. Praha: Melantrich.
- VOBOŘIL, Milan (1978): *Profesor Jaroslav Bouček v mnohonásobném zrcadle*. Praha: Diplomová práce FAMU (Vedoucí práce: Jiří Lehovec).
- VOGELOVÁ, Pavlína (2004): *Sbírky umělecké fotografie v Čechách a na Moravě*. Praha: Asociace muzeí a galerií ČR, Škola muzejní propedeutiky, závěrečná práce.

- WOLF, Karel (1973): Vznik oddělení foto-kino NTM a jeho vývoj k dnešní Interkameře. *Národní technické muzeum 1908–1951–1971*. 1. díl. Sbírková činnost, s. 113–130. Praha: NTM v Praze, 2. vyd.
- ZHOŘ, Igor (1968): *Historie výtvarných škol v Brně*. Brno: Universita J. E. Purkyně.

Publikované prameny:

- ČAPEK, Josef (1920): Chvála fotografie. In *Nejskromnější umění*. Praha.
- EHM, Josef (1945): O fotografii dřívější a současné. *Fotografie*, I, č. 1, s. 4–5.
- FUNKE, Jaromír (1929): *Předmluva*. Katalog 2. členské výstavy České fotografické společnosti v Praze.
- KALIVODA, František (28. 2. 1936): Moholy-Nagy. *Telehor*, I, 1–2 (zvláštní číslo), s. 49–112. Brno.
- KALIVODA, František (1970): *Architektonické dílo Bohuslava Fuchse v Brně*. Brno: Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Brně (vydáno u příležitosti celostátní konference o ochraně památek moderní architektury k pětasedmdesátým narozeninám národního umělce Bohuslava Fuchse).
- MOHOLY-NAGY, László (1936): Fotografie, objektivní forma vidění naší doby. *Almanach Telehor*, I, s. 68–79.
- MOHOLY-NAGY, László (1967): *Painting, Photography, Film*. Londýn: Lund Humphries.
- POVOLNÝ, František (16. 10. 1934): Fotografické umění a experiment. Grubner-Maflerová a fš. *Brněnská svoboda*, s. 6.
- SANTHOLZER, Vilém (1925): Vítězná krása fotografie. *Disk 2*, I, s. 10.
- ŠIMON, Robert A. (1932): I. celostátní výstava fotografií z povolání v Brně. *Foto-noviny*, XIII, č. 9, s. 168–170.
- VELÍŠKOVÁ, Helena (1936): *Školní film*. Brno: Československá společnost pro vědeckou kinematografii.

Archivní prameny:

- Archiv města Brna (AMB): *Vyšší škola uměleckého průmyslu, Husova 10 (Škola uměleckých řemesel, Obchodní živnostenské komory)*, 1924–1958: inventář M 192, č. 254.
- Archiv Vysokého učení technického v Brně: *Sbírka osobních spisů zaměstnanců*, karton B7.
- Archiv Národního technického muzea v Praze.
- Muzeum města Brna, pracoviště architektury: fond *Československá společnost pro vědeckou kinematografii*.
- Muzeum města Brna, pracoviště architektury: fond *František Kalivoda*.

Orální prameny:

- Bouček Jaroslav: 15. březen 2005 (Praha)
- Boučková, Zdeňka: 5. dubna 2005 (Praha)
- Novotný, Jiří: 23. dubna 2005 a 17. 5. 2005 (Zlín – Kudlov)
- Pecák, Josef: 10. května 2005 (Praha – FAMU)

Filmografie:

Borinage (Joris Ivens, Henri Storck, 1933)

Děšť (Regen; Joris Ivens, 1929)

Montážní studie (Paul Schuitema)

Most (De Brug; Joris Ivens, 1928)

Napříč sportem (Quer durch den Sport; Albrecht Viktor Blum, 1929)

Pohyby rostlin (Vladimír Úlehla, 1928)

Rostoucí krystaly (J.C. Mol)

Ruce (Hände; Albrecht Viktor Blum, 1928)

Ruční kamerou (Albrecht Viktor Blum)

JAROSLAV BOUČEK'S SCIENTIFIC WORLD OF PHOTOGRAPHY AND FILM

Pavčina Vogelová

Professor Jaroslav Bouček (8. 3. 1903 – 2. 7. 1985) stands as a personality of international significance in the areas of sensitometry, scientific cinematography, photography and reprography. He was a substantial influence on the forming of the technical and research artistic environment of Czechoslovak cinematography and photography. As a teacher and a founder of the Film Academy in Prague in 1945, he helped to form three generations of film directors, cinematographers, film technicians and photographers. The aim of this paper is to commemorate the personality of Professor Jaroslav Bouček in relation to this year's 20th anniversary of his death. The study looks back at his life-long achievements: his career starts in the inter-war Brno, in whose social life he proves to be a vital part – as a young research worker, teacher and exhibition, lecture and a film performance organizer; it continues with an important episode at Baťa's Works in Zlín and film factory of "Kudlovská Stable" during the WW2, and culminates with his significant post-war Prague activities of a founder of the Film Academy and a highly-respected expert in the field of sciences and art.

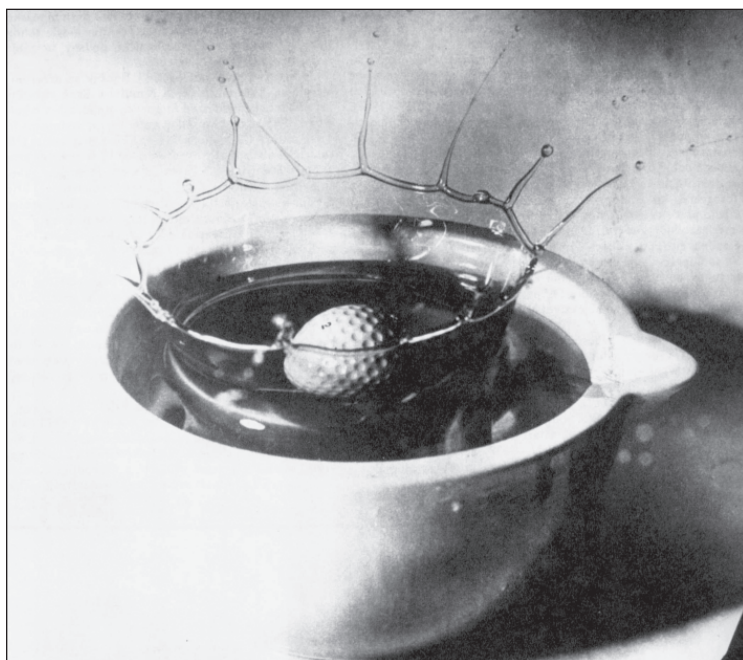

Profesor Jaroslav Bouček, nedat. (30.–40. léta)
(Soukromý archiv)

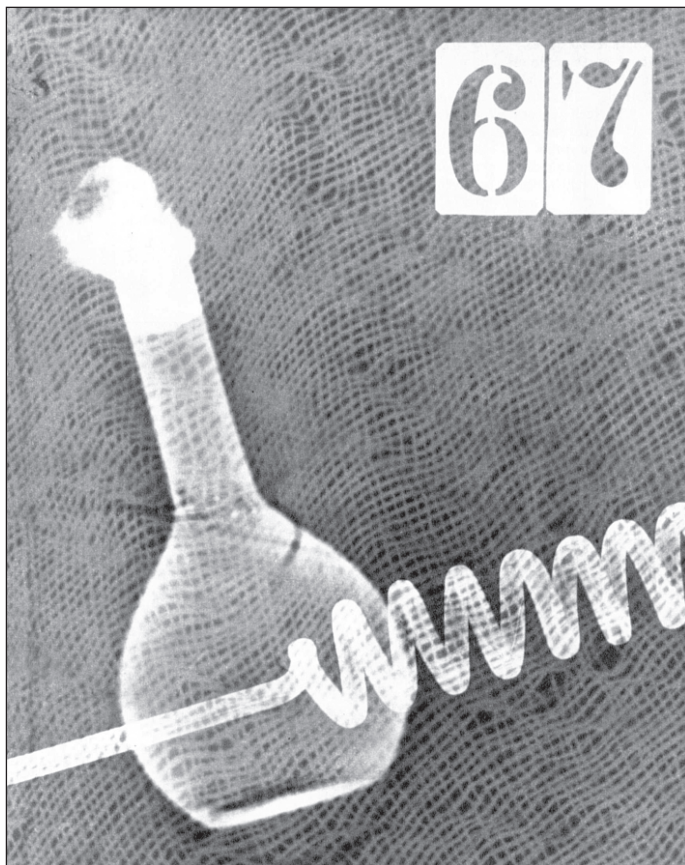

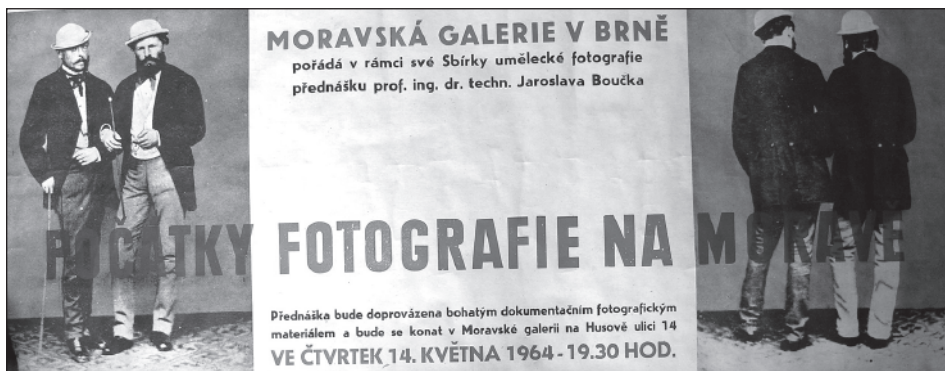
Boučkův senzitometr z r. 1941, FAMU Praha
(Foto: Pavlína Vogelová, FAMU Praha, 2005)

Jaroslav Bouček, Pád golfového míčku do glycerínu, 1947
(*Soukromý archiv. Publikováno in: Revue fotografie, XXIX, 1985, 4, 48*)

Jaroslav Bouček, *Fotogram*, 1936
 (Soukromý archiv. Publikováno in: Revue fotografie, XXIX, 1985, 4, 46)

Přednáška profesora Jaroslava Boučka, 14. 5. 1964, Moravská galerie v Brně
 (Soukromý archiv)